

ТКАЧОВА А.О., ст.гр. МЭДм-11
Наук. кер.: Кочура І.В., к.е.н., доц.
Донецький національний технічний університет,
м. Донецьк

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВУГІЛЬНОЇ ПРОДУКЦІЇ: АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ

Виявлено фактори, які впливають на конкурентоспроможність вугільною продукції, та проаналізовано їх вплив.

Мета дослідження. Визначення напрямків підвищення конкурентоспроможності вугільної продукції на основі аналізу факторів впливу на неї.

Актуальність. В існуючому економічному стані на Україні вугільна галузь займає одне з ведучих місць в промисловості. Застосування вугілля в сучасному світі різноманітне. Його використовують для одержання електроенергії (енергетичне вугілля), як сировину для металургійної (коксівне вугілля) і хімічної промисловості, отримання рідкісних і розсіяних елементів, виробництва графіту. За даними Міжнародного інституту вугілля, його частка, як первісного енергоносія, в світовій енергетиці складає 25% (це друге місце після нафти). Запаси вугілля в Україні складають 33,873 млрд тонн, а це 3,9% світових запасів. Тенденції розвитку металургії, електроенергетики, інших галузей матеріального виробництва і соціальної сфери обумовлюють необхідність знаходити шляхи підвищення видобутку вугілля, зниження його собівартості, підвищення якості та можливості виходу на зовнішні ринки, що у свою чергу, потребує підвищення конкурентоспроможності вугільної продукції на внутрішньому та зовнішніх ринках. Тому великої уваги потребують питання, пов'язані з аналізом факторів, які впливають на конкурентоспроможність вугілля.

Основна частина. Конкурентоспроможність вугільних підприємств залежать від конкурентоспроможності основного виду їх продукції, тобто вугілля. У свою чергу, конкурентоспроможність вугілля залежить від якості і ціни, в основу якої входить собівартість. Проблемами конкурентоспроможності продукції у вугільній галузі займалися такі вітчизняні вчені: С.Ф. Голів, Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорелов, І.П. Булеєв, М.Г.Чумаченко, Ф.І. Євдокимов та багато інших науковців і фахівців. Існують різні визначення конкурентоспроможності продукції. Узагальнюючи ці визначення конкурентоспроможність вугілля – це рівень його якості, його економічних, фізичних і експлуатаційних параметрів, які дозволяють витримати конкуренцію з іншими аналогічними товарами на ринку.

Фізичні властивості вугілля та їх класифікація безпосередньо залежить від якості і ціни продукту. До фізичних властивостей вугілля відносять:

✓ щільність, яка залежить від складу вугілля, міри вуглефікації, характеру і кількості мінеральних домішок і від вологи. Чим більше щільність, тим вище якість вугілля (бурий - 0,8-1,25 г/см³, кам'яний, - 1.26-

1,35г/см³, антрацит - 1,36-1,5 і навіть 1,6г/см³);

✓ колір, який може відрізнятися від бурого і темно-сірого до чорного (наприклад, кам'яне вугілля - чорний і темно-сірий, антрацит - чорний з жовтизною або сірий з темно - сірим);

✓ блиск, який може бути смолистий, скляний, діамантовий, шовковистий і який посилюється у міру збільшення міри вуглефікації.

Можна виділити наступні фактори, що впливають на якість вугільної продукції:

✓ теплота горіння

✓ зольність;

✓ вологість;

✓ вміст сірки;

✓ вихід летючих речовин

Розглянемо, як ці фактори впливають на якість та конкурентоспроможність вугілля.

Теплота горіння. Цей показник використовується для зіставлення та класифікації вугілля. Розрізняють нижчу і вищу теплоту горіння. Велика теплотворність вугілля приводить до підвищення конкурентоспроможності.

Зольність. Зольність, або вміст мінеральних (не горючих) домішок у вугіллі, є основним показником, що визначає якість. Чим вище зольність вугілля, тим вище концентрація дрібних крапель шлаку в факелі й тим вище ступінь його чорноти. Велика зольність вугілля може знижувати температуру в топці також тому, що розплавлена зола обволікає поверхню більш грубих часток пального і тим самим перешкоджає їх повному згоранню. Тому чим вище вміст золи, тим нижче конкурентоспроможність вугілля.

Вологість. Вологість палива впливає на процес горіння ще більше, ніж зольність. Чим вище волога, тим вище злипання вугільної дрібниці. При підвищеній вологості погіршується транспортабельність вугілля, а в зимових умовах воно змерзається. Волога негативно впливає також на технологію переробки вугілля, що тягне за собою зниження конкурентоспроможності.

Вміст сірки. Сірка є шкідливою домішкою, тому чим вище відсоток сірки, тим гірше якість вугілля, особливо для металургії. І відповідно буде нижче його конкурентоспроможність.

Вихід летючих речовин. Цей показник дуже важливий, тому визначає особливості поведінки вугілля в процесі його використання. Так, високий вміст газоподібної (летючої) складової в складі горючої маси вугілля визначає його високу конкурентоспроможність. Але разом з тим вугілля з високим виходом летючих речовин володіє більш низчими показниками теплоти горіння, термічної стійкості. Вони, як правило, характеризуються більш високим відсотком хімічного недопалювання.

Наступний елемент, який впливає на конкурентоспроможність вугільної продукції - це ціна. Цей показник дуже мінливий і залежить від ряду факторів: економічна ситуація в країні, запаси вугілля в різних країнах, збут продукту. У країнах, де немає міжнародних бірж з торгівлі вугіллям, ціна на вугілля визначається ринком - співвідношенням попиту і пропозиції,

а також у деяких випадках може встановлюватись директивно. Що ж стосується бірж в Україні, то Міністерство енергетики та вугільної промисловості влітку минулого року розробило концепцію переходу на біржову форму продажу вугілля. Спотовий продаж вугілля планувалося почати в кінці 2011 року після проведення конкурсу з відбору бірж. Але ці терміни зрушилися. Даний конкурс було проведено 23 жовтня 2012 р., де відібрали товарні біржі для торгівлі вугіллям. Переможцями конкурсу стали товарна біржа «Перспектива-Коммодити», «Українська енергетична біржа», «Українська універсальна біржа», «Київська агропромислова біржа», біржа «Катеринославська», «Донецька товарна біржа», а також біржі «INNEX» і «Контрактовий дім УМВБ ». На даний момент реалізація вугільної продукції в Україні здійснюється за двома схемами: за прямими договорами між вугледобувними підприємствами та споживачами і через державне підприємство «Вугілля України» як оператора оптового ринку вугільної продукції, який розподіляє вугільну продукцію за фіксованими розрахунковими цінами, однак дані схеми вже не ефективні, це і пов'язано з переходом на біржову форму торгівлі, яка була затверджена розпорядженням Кабінету міністрів України № 1070-р 26 жовтня 2011 року.

Основний обсяг усього вугілля продається в рамках довгострокових контрактів, інша частина - спотові поставки. Спотові ціни на вугілля формуються регіонально, єдиних цін на вугілля немає. Один з факторів, що впливає на вартість вугілля - його якість, обумовлена ступенем метаморфізму і складом вугілля.

Висновки. Таким чином, з вищесказаного впливає наступне: конкурентоспроможність вугільної продукції залежить від якості і ціни та факторів, що впливають на них. Тому для того, щоб підвищити конкурентоспроможність, необхідно підвищити якість вугілля шляхом збагачення і знизити його ціну за рахунок збільшення обсягів видобутку і зниження собівартості.

Бібліографічний список

1.«Проблемы и перспективы развития минерально-сырьевого комплекса в мире» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://russia-diplom.ru/ecol/79-problemy-i-perspektivy-razvitiya-mineralno-syrevogo-kompleksa-v-mire.html>.

2.«Угольная промышленность Украины: факты, цифры, перспективы» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://2000.net.ua/2000/derzhava/ekonomika/66995>.

3.Губская М.В., Евдокимов Ф.И. Качество как инструмент управления конкурентоспособностью //Економіка і маркетинг в ХХІ сторіччі: Матеріали 5-ї міжнар. конф. студ. і мол. учених, м. Донецьк, 14-16 трав. 2004р.-Донецьк, 2004. - С.22-23.

4.Филатова О.Ю. Факторы, влияющие на конкурентоспособность угольных предприятий / Молодые ученые – промышленности Северо-Западного региона: Материалы семинаров политехнического симпозиума.

Декабрь 2005 года. - СПб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2005. – С. 111 – 112.

5.Радченко В.В., Пономаренко П.И. и др. Пути повышения конкурентоспособности угольной отрасли // Уголь Украины. – 2005. – № 1. – С.21-26.

6.Долинер Е. Конкурентоспособность шахт Донбасса // Экономика. Финансы. Право. – 1999. - № 2. – С. 8-10.